

Вызваленне Бялыніцкага раёна

У Цэнтральным архіве Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі захоўваецца цікавы архіўны дакумент “Дырэктыва Стаўкі камандуючаму 2-га Беларускага фронту генерал-палкоўніку Г.Ф. Захараву” ад 31 мая 1944 года аб правядзенні магілёўскай наступальнай аперацыі за подпісамі Георгія Жукава і Іосіфа Сталіна. У гэтым дакуменце ўпамінаюцца і Бялынічы.

Вось тэкст гэтай дырэктывы. “Падрыхтаваць і правесці аперацыю з мэтай разграміць ва ўзаемадзейні з левым крылом 3-га Беларускага фронту і правым крылом 1-га Беларускага фронту магілёўскую групоўку праціўніка і выйсці на р.Бярэзін, для чаго сіламі не меней 11 – 12 стралковых дывізій са сродкамі ўзмацнення прарваць абарону праціўніка, наносычы адзін агульны ўдар з раёна Дрыбін, Дзедня, Рясна ў агульным накірунку Магілёў, Бялынічы.” (ЦАМА РФ, фонд 3, вопіс 11556, спр.15).

23 чэрвеня моцны шквал артылерыйскай і авіяцыйнай падрыхтоўкі абрушыўся на абарону праціўніка ў Беларусі. У наступленне перайшлі адразу тры савецкія франты: 1-ы Прыбалтыйскі, 2 і 3 Беларuskія, а на наступны дзень - 1-ы Беларускі. Наступленне савецкіх войскаў было нечаканасцю для ворага, так што моцную абарону гітлераўцаў удалося прарваць адносна хутка.

На Магілёўскім напрамку наступалі войскі 2-га Беларускага фронту пад камандаваннем генерал-палкоўніка Г.Ф.Захарова. Галоўны ўдар наносіла 49 армія І.Т.Грышына. Яна прарвала абарону праціўніка, з ходу фарсіравала раку Днепр і пачала праследаваць ворага.

3 раніцы 27 чэрвеня часці 42 Смаленскай Чырвонасцяжнай стралковай дывізіі, пад камандаваннем палкоўніка А.М.Сліца, збілі абарону праціўніка і перайшлі ў наступленне. Да 17 гадзін часці дывізіі выйшлі на рубяж Бялыніцкага раёна, 44 стралковы полк пад камандаваннем маёра Андрушчанка В.К. авалодаў вёскай Высокае, 455 стралковы полк пад камандаваннем падпалкоўніка Кольчанка А.Ф. з бою авалодаў вёскай Галоўчын.

У баях за Галоўчын 27 чэрвеня 1944 года, адбіваючы контратаку праціўніка з танкамі, здзейсніў гераічны подзвіг камандзір стралковай роты 459 стралковага палка 42 Смаленскай стралковай дывізіі старшы лейтэнант Сяргей Рыгоравіч Церашкевіч, які кінуўся са звязкай гранат

пад нямецкі танк і падбіў яго. За гэты подзвіг яму пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

28 чэрвеня 1944 года войскі 49 арміі авалодалі горадам Магілёвам, злучэнні арміі выйшлі ў міжрэчча Дняпра і Друці.

28 чэрвеня 42 Смаленская стралковая дывізія сілай 455 стралковага палка адбівала атакі праціўніка каля Галоўчына, 44 стралковы полк утрымліваў Васількі, 459 стралковы полк адкінуў праціўніка ў накірунку Бракава.

Камандзір 459 стралковага палка маёр Казлоў са стралковым батальёнам, дзвюма самаходнымі гарматамі, выйшлі на шашу Магілёў - Мінск і зрабілі засаду. У гэты час па шашы праходзіла калона да 2000 аўтамашын, танкаў, цегачоў, павозак з рознай ваеннай маёмасцю.

Батальён падбіў 2 галаўных танка праціўніка і адкрыў агонь з мінамётаў. У калонне праціўніка адбылася вялікая паніка, яны пакідалі машыны і кінуліся ў лес.

Разгром праціўніка завяршыла бамбардзіровачная авіяцыя, на шашы засталася грудка абломкаў. 459 стралковы полк атрымаў загад рухацца на Галоўчын.

У 17 гадзін часці 42 Смаленскай стралковай дывізіі, адбіўшы ўсе контратакі гітлераўцаў, перайшлі ў наступленне ў заходнім і паўночна-заходнім напрамку.

У баях 28 чэрвеня 1944 года, дывізія знішчыла 250 нямецкіх салдат і афіцэраў, разбіла 150 аўтамашын, падбіла 4 танкі. Страты дывізіі: 12 забітых і 61 паранены.

У вызваленні Бялыніцкага раёна прымалі ўдзел часці 32-й Верхнедняпроўскай Чырвонасцяжнай стралковай дывізіі пад камандаваннем палкоўніка П.К. Штэйгера, 64-й Магілёўскай стралковай дывізіі пад камандаваннем генерал-маёра Т.К. Шкрылёва, 95-й Верхнедняпроўскай Чырвонасцяжнай стралковай дывізіі пад камандаваннем палкоўніка С.А. Арцёмьева, 153-й Смаленскай Чырвонасцяжнай стралковай дывізіі пад камандаваннем палкоўніка А.А. Шчэннікава, 199-й Смаленскай стралковай дывізіі пад камандаваннем палкоўніка В.Я. Паярава, 369-й Карачаўскай стралковай дывізіі пад камандаваннем палкоўніка П.С. Галайка. Гэтыя стралковыя дывізіі ўваходзілі ў склад 49 арміі 2-га Беларускага фронту. Акрамя іх раён вызвалялі часці 139-й Раслаўльскай Чырвонасцяжнай дывізіі пад камандаваннем генерал-маёра І.І. Кірылава і 238-й Карачаўскай Чырвонасцяжнай стралковай дывізіі пад камандаваннем генерал-маёра І.Д. Краснаштанава з 50-й арміі 2-

га Беларускага фронту, а таксама 157-я Нёманская стралковая дывізія 33-й арміі 2-га Беларускага фронту пад камандаваннем палкоўніка В.А. Кацюшына.

29 чэрвеня 1944 года часці 42-й Смаленскай стралковай дывізіі пры падтрымцы 322 стралковага палка 32-й стралковай дывізіі і 557 стралковага палка 153-й стралковай дывізіі, да 10 гадзін раніцы авалодалі раённым цэнтрам Бялынічы, і пасля боя выбілі гітлераўцаў з усходняга берага Друці. Фарсіраваўшы раку Друць, часці Чырвонай Арміі завязалі баі ў лясах на заходнім берагу Друці .

Праціўнік з раніцы 29 чэрвеня пачаў адход на заходні бераг ракі Аслік з мэтай стрымаць там наступаючыя часці Чырвонай Арміі.

42 Смаленская стралковая дывізія, знішчаючы і бяручы ў палон разгромленыя групы - астаткі разбітых 37 і 110 дывізіяў праціўніка, да 7 гадзін 30 чэрвеня 1944 года выйшла і завязала бой на рубяжы: Вушлаў - Малая Машчаніца.

Да 17 гадзін 30 чэрвеня 1944 года часці дывізіі, пераадолеўшы супраціўленне, адбіўшы шэраг контратак з напрамку вёскі Вольніцы, фарсіравалі раку Аслік, выйшлі на рубяж: Кулакоўка, Сякерка і асядлалі шашу Магілёў - Мінск.

Праціўнік агнём артылерыі, кулямётаў, неаднаразовымі контраатакамі пры падтрымцы 6-8 танкаў і самаходных гармат спрабаваў затрымаць часці дывізіі на ўсходнім беразе ракі Аслік, але, несучы вялікія страты ў жывой сіле і тэхніцы, пад ударамі часцей дывізіі, адступілі ў заходнім напрамку, прыкрываючы адыход малымі групамі аўтаматчыкаў і самаходнай артылерыяй.

У напрамку вёсак Каліноўка, Ключыкі вяла наступленне 32 Верхнедняпроўская стралковая дывізія, у напрамку вёсак Сямікаўка, Ляхаўка, Папоўка, Мяжонка вялі наступленне 199 і 64 стралковыя дывізіі, у напрамку вёскі Пільшычы вяла наступленне 139 стралковая дывізія, у напрамку вёсак Белы Лог, Хатульшчына - 238 Карачаўская стралковая дывізія.

У раёне Заазер'е – Эсьмоны вяла баі 157-я Нёманская стралковая дывізія.

Вызваленне Бялыніцкага раёна завяршылася 30 чэрвеня 1944 года, але ў раёне Шапялёвічы – Заазер'е, як і ў памежжы з Бярэзінскім раёнам, яшчэ 1 ліпеня 1944 года ў лясах дабіваліся акружаныя асобныя часці гітлераўцаў.

Анатоль Марозаў, кіраўнік пошукавай групы “Следапыт”

